

Папченко І.В., Антипов А.А., Гончаренко В.П., Джміль В.І.,
Омельчук О.В., Селих І.П., Палієнко С.О., Середюк Н.П.

РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ СВИНЕЙ

Навчальний посібник

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

**Папченко І.В., Антіпов А.А., Гончаренко В.П., Джміль В.І.,
Омельчук О.В., Селих І.П., Палієнко С.О., Середюк Н.П.**

РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ СВИНЕЙ

**Навчальний посібник
призначений для лікарів ветеринарної медицини**

Біла Церква – 2025

Посібник розглянуто і затверджено на засіданні:
кафедри паразитології та фармакології
від 15.05.2024 р. (протокол № 11);
Вченої ради факультету ветеринарної медицини
БНАУ від 20.03.2025 р. (протокол № 7).

Розтин та патолого-анатомічна діагностика хвороб свиней: навчальний посібник / І.В. Папченко, А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко, В.І. Джміль, О.В. Омельчук, І.П. Селих, С.О. Палієнко, Н.П. Середюк. – Біла Церква, 2025. – 174 с., фото.

ISBN 978-617-8219-34-5

Навчальний посібник призначений для широкого кола ветеринарних фахівців та студентів ветеринарних закладів за спеціальністю 211 „Ветеринарна медицина”. Посібник буде корисний для поглибленого вивчення питань хвороб свиней та включає в себе послідовність етапів розтину трупів свиней та техніку дослідження різних органів. Приведено зразок протоколу за результатами розтину, а також наведен підхід до патолого-анатомічної діагностики поширених незаразних, інфекційних та паразитарних хвороб свиней.

Розробники:

І.В. Папченко, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри ветеринарно-санітарної експертизи та лабораторної діагностики Інституту післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного університету
А.А. Антіпов, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри паразитології та фармакології Білоцерківського національного аграрного університету

В.П. Гончаренко, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри паразитології та фармакології Білоцерківського національного аграрного університету

В.І. Джміль, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри ветеринарно-санітарної експертизи, гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії імені Й.С. Загаєвського

О.В. Омельчук, кандидат ветеринарних наук, директор ВСП „Компаніївський фаховий коледж ветеринарної медицини БНАУ”,

І.П. Селих, викладачка спеціальних дисциплін, ВСП „Технологіко-економічний фаховий коледж Білоцерківського національного аграрного університету”,

С.О. Палієнко, викладачка спеціальних дисциплін, ВСП „Золотонішський фаховий коледж ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного університету”,

Н.П. Середюк, старша викладачка, спеціаліст вищої категорії спеціальних дисциплін ВСП „Тульчинський фаховий коледж ветеринарної медицини Білоцерківського національного аграрного університету”.

Рецензенти:

С.А. Білик, кандидат ветеринарних наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

Н.В. Вовкотруб, кандидат ветеринарних наук, доцентка
Білоцерківський національний аграрний університет

О.М. Щербентовська, докторка ветеринарних наук, доцентка
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З Гжицького

ISBN 978-617-8219-34-5

БНАУ, 2025

ЗМІСТ

ПОНЯТТЯ ПРО РОЗТИН ТРУПІВ СВИНЕЙ	5
ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО МІСЦЯ РОЗТИНУ	6
ІНСТРУМЕНТИ ТА СПЕЦОДЯГ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ РОЗТИНУ	7
ВИМОГИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ РОЗТИНУ	8
ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ БЮБЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ В СЕКЦІЙНІЙ ЗАЛІ	9
ЧАС РОЗТИНУ ТРУПА	10
ПОСЛІДОВНІСТЬ ЕТАПІВ ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ ТРУПІВ СВИНЕЙ	11
ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ	30
ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНІ ЗМІНИ ПРИ ДЕЯКИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ У СВИНЕЙ	32
Незаразні захворювання	32
Молозивний токсикоз	32
Гіпоглікемія поросят	33
Інфекційні захворювання	34
Анаеробна дизентерія поросят	34
Колібактеріоз	36
Коліентеротоксемія (набрякова хвороба)	37
Бешиха	39
Сальмонельоз	43
Дизентерія	45
Гемофільозний полісерозит	47
Гемофільозна (актинобацилярна) плевропневмонія	49
Стрептококоз (диплококова септицемія)	51
Пастерельоз	53
Лептоспіроз	55
Вірусний трансмісивний гастроентерит	57
Туберкульоз	60
Класична чума свиней	62
Африканська чума свиней	66
Ензоотичний енцефаломієліт (хвороба Тешена)	69
Хвороба Ауескі	71
Репродуктивно-респіраторний синдром свиней (РРС)	73
Парвовірусна хвороба свиней	76

Ціркковірусна інфекція свиней	77
Хламідіоз свиней	79
Ензоотична (мікоплазмозна) пневмонія свиней	82
ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ КОРМОВИХ ОТРУЄНЬ У СВИНЕЙ	84
Паразитарні захворювання	84
Гельмінтози	87
Цестодози	87
Цистицеркоз целюлозний	87
Цистицеркоз тенуїкольний	91
Ехінококоз ларвальний	96
Нематодози	104
Трихінельоз	104
Олуланози	111
Стронгілоїдоз	116
Аскарроз	122
Метастронгілоз	126
Трихуроз	129
Езофагостомоз	131
Акантоцефальози	134
Макракантаринхоз	134
Протозоози	136
Кокцидіози	136
Еймеріоз та Ізоспоров	136
Балантидіоз	140
Еперитрозооноз	143
Арахнози	144
Саркоптороз	144
Ентомози	146
Гематопіноз	146
ДОДАТКИ	149
Додаток. 1. Зразок протоколу розтину трупа поросяти	149
Додаток. 2. Фото розтину та патолого-анатомічних змін зазначених у тексті	154
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	168

ПОНЯТТЯ ПРО РОЗТИН ТРУПІВ СВИНЕЙ

Розтином називається всебічне дослідження трупів або вимушено забитих хворих тварин з метою виявлення патологоанатомічних змін в їх організмі та з'ясування причин захворювання і смерті.

Латинська назва розтину – *sectio*. Звідси і походять такі терміни, як секційна зала, секційні інструменти, секційна техніка (грецька назва – аутопсія використовується рідше).

За своїм призначенням розтин може бути патолого-анатомічним або судово-ветеринарним. Патолого-анатомічним розтином трупа називають у тому випадку, коли причина смерті не викликає підозри про умисні або злочинні дії до тварини. Його здебільшого проводять з діагностичною, науковою або навчальною метою.

Судово-ветеринарним називають розтин, який проводиться у разі підозри злочинних дій, що викликали смерть тварини, або небайдливого, грубого чи жорстокого поводження з ними.

Організація проведення цих двох різновидів розтину має суттєві відмінності:

- патолого-анатомічний розтин проводиться з ініціативи працівника ветеринарної медицини, а судово-ветеринарний – за офіційним розпорядженням слідчих органів або суду, експертом у такому випадку призначають лікаря ветеринарної медицини з відповідним досвідом роботи з даного напрямку діяльності;

- під час проведення патолого-анатомічного розтину присутніми бувають доглядачі (власники) тварин, керівники підрозділів, за судово-ветеринарного обов'язковим є присутність понятих (спеціально запрошених свідків) і представника органів дізнання чи суду;

- під час судово-ветеринарного розтину порядок дослідження визначається змінами, що викликали смерть, за патолого-анатомічного – він є традиційним і визначається звичайною практикою (схема його наводиться нижче);

- патолого-анатомічний розтин документується протоколом, який підписують лікар і присутні співробітники відповідного підрозділу (доглядач, завідувач ферми тощо), а судово-ветеринарний розтин документується актом, який підписують члени комісії (лікар-експерт, поняті, представник судової влади).

ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО МІСЦЯ РОЗТИНУ

Патолого-анатомічний розтин трупів тварин проводять у спеціально обладнаних приміщеннях – секційних залах і прозекторіях, які є при факультетах ветеринарної медицини і державних лабораторіях ветеринарної медицини різного рівня, а також на утильзаводах з виробництва м'ясо-кісткового борошна. У приміщеннях, де утримуються тварини, на території ферми в необладнаних місцях і на пасовищах розтин трупів забороняється з метою запобігання інфікуванню навколишнього середовища та поширенню інфекційних хвороб. Розтин допускається проводити на спеціально обладнаних майданчиках і в приміщеннях, які розташовані біля біотермічних ям. Найкращим місцем для проведення розтину трупів є секційні зали, які повинні відповідати наступним вимогам:

- секційне приміщення має бути просторим і світлим, з добре обладнаною витяжною вентиляцією (повна заміна повітря в приміщенні за 30–40 хв.), мати водопровід з гарячою і холодною водою та ізолювану від загальної мережі каналізацію;

- стіни на висоту до 1,5 м повинні бути водонепроникними і легко піддаватись миттю та дезінфекції (обкладені керамічною плиткою або пофарбовані олійною фарбою);

- підлога повинна бути водонепроникною (цементована або викладена керамічною плиткою і мати невеликий ухил для стоку у спеціальний резервуар для знезараження її дезінфікуючими засобами).

Секційну залу обладнують столами для розтину дрібних та великих тварин. Столи покривають водонепроникним матеріалом (оцинкованими або алюмінієвими листами), щоб їх можна було легко вимити і продезінфікувати.

Крім секційних столів, необхідно мати маленький столик для інструментів, які використовуються під час розтину.

Поруч із секційною залою повинно бути невелике приміщення, забезпечене столом, де проводяться записи і оформлення документів, шафа для зберігання документації і спеціальної літератури, дві шафи

для зберігання робочого одягу і взуття та повсякденного одягу (відокремлено) і шкафа для інструментів.

Водночас слід передбачити невеличке складське приміщення для зберігання миючих і дезінфікуючих засобів, різних реактивів, матеріалів, що використовуються в процесі відбору і направлення біологічного матеріалу для додаткових досліджень.

ІНСТРУМЕНТИ ТА СПЕЦОДЯГ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ РОЗТИНУ

Для проведення розтину потрібно мати такі інструменти:

1) Великий черевасто-гострокінечний ніж, ручка якого повинна бути зручною, підігнаною під пальці у зігнутому положенні і надійно фіксуватись в руці. Такі ножі мають бути різних розмірів (залежно від розмірів трупів), вони є найбільш універсальними для зняття шкіри, відділення кінцівок, виконання глибоких розрізів м'язів, паренхіматозних органів тощо.

2) Кілька скальпелів різного розміру з черевастим і прямим лезом (використовуються для розтину трупів дрібних тварин і препарування).

3) Ніж для дослідження мозку: лезо ножа пряме, тонке, широкі на кінці заокруглені і заточені з обох боків. Таким ножем роблять поперечні розрізи півкуль мозку у вигляді пластинок, завтовшки 1–1,5 см.

4) Кишкові ножиці двох розмірів – одні завдовжки 21 см, другі – близько 30 см. Одна бранша ножиць довша за другу приблизно на 2–2,5 см і має заокруглений кінець, який вводиться у просвіт порожнистого органа в процесі його розрізу.

5) Ножиці різного розміру з гудзиками на кінцях або із заокругленими кінцями для розрізу судин, бронхів, вивідних протоків залоз та інших трубчатих органів.

6) Ножиці для перерізування ребер (реберні ножиці), за формою ріжучих елементів схожі із садовими ножицями.

7) Лучкова і листова пилки для різання кісток черепа, ребер та ін.

8) Подвійна пилка для розтину спинномозкового каналу трупів дрібних тварин (використовується рідко).

9) Пінцети хірургічні, анатомічні різних розмірів.

10) Секційний молоток (молоток-сокирка, який на кінці ручки має гачок для зняття кришки черепної коробки).

11) Долото для розрубання кісток черепної коробки.

У патолого-анатомічній практиці можуть використовуватись й інші інструменти, але не так часто, як зазначені вище (лещата, сокира, щипці-кісткотримачі тощо). Крім того, часто використовуються різних розмірів кювети, скляний посуд, вимірювальні циліндри, лупа, брусок і мусат для заточування ножів та скальпелів.

Ріжучі інструменти впродовж усього розтину знаходяться на краю секційного стола під рукою. Не дозволяється залишати інструменти в порожнинах тіла або встромляти в м'язи.

Інструменти повинні бути гострими. Це дає можливість легко робити рівні і глибокі розрізи. Розрізи виконують широким рухом руки до себе або зліва направо. При розрізанні мозку ніж змочують водою, оскільки на сухому ножі залишаються кусочки тканини, що у свою чергу сильно змінює вид поверхні розрізу.

З метою запобігання забруднення верхнього одягу під час розтину використовують спецодяг: халати, шапочки, прогумовані фартухи та нарукавники, гумові чоботи та рукавички. Останніми роками почав надходити спецодяг разового використання (фартухи, нарукавники тощо).

ВИМОГИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ РОЗТИНУ

Однією з основних вимог, якою необхідно керуватись під час проведення розтину, є дотримання ветеринарно-санітарних правил, які забезпечують охорону здоров'я людини та запобігають забрудненню навколишнього середовища.

Перед проведенням розтину необхідно одягнути халати, шапочки, фартухи, нарукавники, гумові рукавички, у разі необхідності і гумові

чоботи. За наявності на руках порізів чи ран їх покривають колодієм або лейкопластиром. Шкіру рук посипають тальком і одягають гумові рукавички.

Відбирають необхідні інструменти, перевіряють їх придатність до використання, а при потребі підгострюють.

Під час розтину дотримуються чистоти, акуратності і обережності з ріжучим інструментом. Поранивши руку ножем чи гострим обломком кістки, її швидко обмивають, видавлюють із рани декілька крапель крові, обробляють 5 % спиртовим розчином йоду або іншим дезінфікуючим засобом, накладають бинтову пов'язку, одягають нову гумову рукавичку і завершують розтин.

Після закінчення роботи трупний матеріал прибирають і відправляють на утилізацію, інструменти та секційний стіл миють теплою водою з миючими засобами і дезінфікують наступними засобами: Бланідакс Оксидез, Бланідакс Актив, Бланідакс 300, Екоцид С, Дезактін, Вернедор, Віросан. Забруднені нарукавники і фартухи миють теплою водою з миючими засобами і дезінфікують вищезазначеними засобами. Халати і шапочки кип'ятять або стерилізують в автоклаві.

Для дезінфекції столів та секційного приміщення використовують хлорамін, Бланідакс Оксидез, Бланідакс Актив, Бланідакс 300 та інші дезінфектанти, відповідно до правил їх використання.

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ БІОБЕЗПЕКИ ПРИ РОБОТІ В СЕКЦІЙНІЙ ЗАЛІ

В навчальному закладі, де функціонує секційна зала, через яку проходить велика кількість студентів, на викладачів покладається велика відповідальність з дотримання правил біобезпеки, тобто не допущення контамінації різними збудниками приміщень, де проводяться заняття, навколишнього середовища і персоналу, включаючи студентів, залучених до роботи в секційній залі. Для цього перед початком роботи студентів знайомлять із приміщеннями секційної зали та правилами поведінки і роботи в ньому. Заходити в секційну залу можна лише з дозволу викладача. Перед початком роботи студенти

заходять в спеціальну кімнату, де вони залишають власні речі і взуття (в індивідуальних спеціальних камерах-шафах), одягають спецодяг разового використання та бахіли і переміщуються коридором, розділеним турнікетом навіпіл та одягають гумові чоботи. Права частина коридора призначена для руху в секційну залу, а ліва частина – для виходу із зали після завершення роботи, миття і дезінфекції гумових чобіт. Прозектори додатково одягають фартухи, гумові рукавички і поліетиленові нарукавники.

Викладач ставить перед студентами завдання і дає дозвіл на його виконання, слідкуючи за дотриманням правил безпеки і особистої гігієни виконавцями роботи. Залишати секційну залу дозволяється лише після завершення роботи, прибирання робочих місць, миття інструментів і рук. Залишають секційну залу по лівій стороні, миють і дезінфікують чоботи, в кімнаті, де залишили речі, знімають разовий спецодяг та складають його в контейнер для утилізації.

Трупний матеріал доставляється у секційну залу окремим входом не доступним для студентів і сторонніх осіб. До розтину трупи зберігаються в холодильнику або морозильній камері. Відпрацьований трупний матеріал поміщається в окрему морозильну камеру, а потім по її заповненні спеціальним транспортом утильзаводу вивозиться для утилізації.

Кожен раз після завершення занять мисться секційна зала з використанням механічних засобів і піддається дезінфекції наявними реагентами. Гумові чоботи миються у спеціальній ваночці щіткою і дезінфікуються на дезковрику.

ЧАС РОЗТИНУ ТРУПА

Патолого-анатомічне дослідження трупів тварин необхідно проводити відразу після смерті, тому що чим триваліший час між моментом смерті і початком розтину, тим інтенсивніше будуть проявлятися аутолітичні процеси, що ускладнює, а інколи і не дозволяє об'єктивно оцінити характер патолого-анатомічних змін. У теплий період року посмертні зміни (аутолітичні) розвиваються надто швидко, особливо у жуйних тварин (через годину слизова оболонка перед-

шлунків майже повністю відшаровується). А низькі температури навколишнього середовища сповільнюють цей процес. Тому цю особливість слід враховувати, плануючи свою роботу на день.

Для проведення розтину важливе значення має і час доби для виконання цієї роботи. У зв'язку з тим, що більшість патологічних процесів в органах характеризується зміною їх забарвлення, то найкраще ці зміни можна спостерігати при хорошому денному (природному) освітленні. Штучне ж освітлення (лампочками розжарювання) змінює кольорові ефекти, а деякі кольори, наприклад жовті, зовсім поглинає. Однак, незважаючи на таку важливу вимогу, життєві ситуації змушують розтинати трупи тварин за штучного освітлення і краще це робити з використанням люмінесцентних ламп.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ЕТАПІВ ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ ТРУПІВ СВИНЕЙ

Патолого-анатомічний розтин трупів свиней проводиться в певній послідовності, а саме:

1. Реєстрація і збір анамнестичних даних.
2. Проведення зовнішнього огляду, що включає в себе:
  - розпізнавальні ознаки трупа;
  - посмертні зміни;
  - стан слизових оболонок природних отворів;
  - дослідження шкіри та її похідних;
  - дослідження кровоносних судин (їх кровонаповнення та стан крові);
  - стан підшкірної клітковини;
  - дослідження пакетів молочних залоз та зовнішніх статевих органів;
  - дослідження соматичних (поверхневих) лімфовузлів;
  - дослідження скелетних м'язів;
  - дослідження суглобів, кісток, кісткового мозку, сухожилків, зв'язок, сухожилкових піхв.

3. Внутрішній огляд передбачає розріз стінок природних порожнин тіла (грудної, черевної) та послідовне вилучення і дослідження органів ротової порожнини, ділянки шиї, грудної, черевної та тазової порожнин. У разі потреби (особливо коли хвороба супроводжується нервовими розладами) досліджують головний мозок з його оболонками, носову порожнину з придатковими пазухами.

Якщо в процесі розтину з'ясовується, що з метою встановлення причини загибелі тварини необхідно провести додаткові лабораторні дослідження, то необхідний матеріал відбирають у процесі дослідження відповідних органів, дотримуючись правил відбору. За наслідками розтину відповідальна особа (лікар-прозектор) оформляє документ – протокол патолого-анатомічного розтину, який завершується висновком, де вказується причина захворювання і загибелі тварини.

1. Реєстрація і збір анамнестичних даних

У цьому розділі зазначають вид трупа тварини, кому вона належала, хто, де, коли і в присутності яких осіб проводив розтин. За цими показниками складається вступна частина протоколу патолого-анатомічного розтину. Наприклад: «Протокол № 5 патолого-анатомічного розтину трупа поросяти, яке належало підсобному господарству Білоцерківського комбінату хлібопродуктів. Розтин проведено 20 квітня 2025 року в секційній залі Білоцерківського національного аграрного університету доцентом лабораторії патологічної анатомії Папченком І.В. у присутності студентів 1 групи 5 курсу ФВМ та лікаря господарства Однорог Т.М. Потім послідовно і достатньо повно записують анамнестичні дані, особливо ті, які можуть сприяти виявленню причини виникнення хвороби і загибелі тварини; стан епізоотичної ситуації в господарстві; коли виникла хвороба і якими симптомами супроводжувалась та проведене лікування; хвороба мала поодинокі випадки, чи набула масовості; які ветеринарні обробки проводились; перегрупування та переведення тварин в інші приміщення, ввезення в господарство племінного молодняка; аналіз раціону та відповідність його статеві-віковим групам тварин; якість кормів, умови утримання тощо.

ДОДАТОК № 2

Фото розтину та патолого-анатомічних змін зазначених у тексті

Рис. 1 – Глибокий розріз тканин від підборіддя за лопатку у спинному положенні

Рис. 2 – Передні кінцівки відведені у сторони і фіксують передню частину труп

Рис. 3 – Два розрізи проведені через колінну складку і кульшові суглоби

Рис. 4 – Дослідження підчелепових лімфатичних вузлів

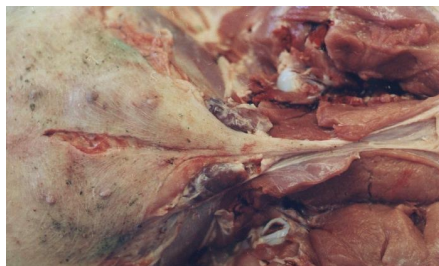

Рис. 5 – Розташування надвдимених лімфатичних вузлів

Рис. 6 – Поперечний розріз черевної стінки

Рис. 7 – Розріз черевної стінки по білій лінії

Рис. 8 – Розріз черевної стінки по реберній дузі з обох сторін

Рис. 9 – Відділення грудної кістки

Рис. 10 – Відділення тканин вентральної частини ший

Рис. 11 – Вилучення язика з ротової порожнини

Рис. 12 – Вилучення внутрішніх органів на секційний стіл

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антіпов А.А. Що треба знати про аскароз свиней / А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко, М.В. Утеченко // Здоров'я тварин і ліки. – 2017. – № 2. – С.14–15.
2. Антіпов А.А. Розповсюдження аскарозно-трихуринової інвазії серед свиней / А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко, Л.М. Соловійова та ін. // Матеріали XXIV Міжнародної наук.-практ. конференції «About the problems of practice, science and ways to solve them» (04-07 травня 2021). – Мілан, 2021.- С. 380–384.
3. Атлас болезней свиней / Ю. Харцилиус, И. Хенниг-Паука. – К.: ООО «АграрМедиен Украина». 2016. – 196 с.
4. Борисевич Б.В. Патологічна анатомія тварин : підручник. Ч. 1 / Б.В. Борисевич, В.В. Лісова, К.А. Чумаков. - К.: Аграр Медіа Груп, 2020. - 418 с. - ISBN 978-617-646-488-4
5. Болезни свиней / Зигмунт Пейсак; пер. с польск. Д.В. Потапчука – Брест: ОАО «Брестская типогр», 2008. – 424 с.
6. Болезни молодняка свиней / В.В. Никольский, В.И. Божко, В.А. Бортничук и др. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Урожай, 1989. – 192 с.
7. Бортничук В.А. Хламидиоз свиней – К.: Урожай, 1991. – 192 с.
8. Борисевич Б.В. Довідник патологоанатомічних термінів / Б.В. Борисевич, М.В. Скрипка, В.В. Лісова / Київ, 2011. – 124 с.
9. Безоглюк Л.О. Стронгілоїдоз свиней (поширення, вікова динаміка та заходи боротьби) / Л.О. Безоглюк, А.А. Антіпов // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти "Молодь – аграрній науці і виробництву. Актуальні проблеми ветеринарної медицини" (БНАУ, 19 травня 2022 р.). - Біла Церква, 2022. - С.97-99.
10. Городецька Г.К. Патоморфологічні зміни при аскарозі свиней / Г.К. Городецька, М.В. Утеченко, А.А. Антіпов // Матеріали Міжнар. наук. студентської конф. Ч. III. "Секція інфекційних хвороб тварин та ветеринарної морфології" (12-13 квітня 2006 р.). - Львів, 2006. – С.59–61.
11. Гострий мікотоксикоз у свиней / І.В. Папченко, А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко та ін. // Scientific Collection «InterConf», (136): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Scientific Paradigm in the Context of Technologies and Society Development» (December 16-18, 2022; Geneva, Switzerland) by the SPC «InterConf». Protonique, 2022. P. 313-322.
12. Зон Г.А. Судово-ветеринарна експертиза. / Г.А. Зон / Навчальний посібник / Суми: Видавничо-виробниче підприємство "Мрія-1", 2002. – 258 с.
14. Лічильна камера для овоскопічних досліджень: патент на корисну модель № 150605, МПК A61D 99/00 (2022.01) / А. А. Антіпов, С. В. Рубленко, І.В. Сайченко та ін. - заявл. 21.07.2021, опублік. 09.03.2022; Бюл. № 10 - 4 с.
16. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять з патологічної анатомії, розтину та судової ветеринарії (Ч.1) / М.В. Скрипка, І.І. Панікар, В.В. Сорокова, А.О. Заріцька / Полтава, 2011. – 32 с.

17. Методичні рекомендації для самостійної підготовки з курсу «Патологічна анатомія, розтин та судова ветеринарія» / М.В. Скрипка, І.І. Панікар, А.О. Заріцька, В.В. Сорокова / Полтава, 2011. – 46 с.
18. Особливості прояву туберкульозу у свиней / І.В. Папченко, А.А. Антіпов // Міжнар. наук.-практ. конф. «Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту. Сучасний розвиток вет. медицини» (БНАУ, 3 жовтня 2024 р.). - Біла Церква, 2024. – С. 100-103.
19. Папченко І.В. Патолого-анатомічний розтин трупів сільськогосподарських тварин з основами судової ветеринарії: метод. реком. для студентів освітнього рівня - магістр та слухачів післядипломного навчання / І.В. Папченко, Ю.М. Тирсіна, М.В. Утеченко. – Біла Церква, 2019 – 47 с.
20. Папченко І.В. Історія виникнення африканської чуми свиней та її відмінність від класичної / І.В. Папченко, М.В. Утеченко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. "Аграрна освіта та наука: досягнення, роль, фактори росту: Актуальні проблеми ветеринарної медицини" (31 жовтня 2019 р., БНАУ). - Біла Церква, 2019. - С.75-77.
21. Патологічна анатомія тварин / П.П. Урбанович, М.К. Потоцький, І.І. Гевкан та ін.: За ред. П.П. Урбановича та М.К. Потоцького. – К.: Ветінформ, 2008. – 896 с.
22. Патологічна анатомія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.А. Волковой, Н.М. Кононенко, В.В. Гнатюк та ін. — Х.: НФаУ: Золоті сторінки, 2013. – 392 с.
23. Розповсюдження, вікова динаміка та патологоанатомічні зміни за аскарозу свиней / А. А. Антіпов, В. П. Гончаренко, М. В. Утеченко, Б. Б. Потайчук // Матеріали наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (СНАУ, 14-18 квітня 2014 р.). -Т. II. - Суми, 2014. - С. 83.
24. Скрипка М.В. Атлас патологічної морфології тварин / М.В. Скрипка, І.І. Панікар, Н.Б. Колич / Полтава – 2012. – 83 с.
25. Скрипка М.В. Навчально-методичний посібник з патологічної анатомії для лабораторних занять / М.В. Скрипка М.В., Колич Н.Б. / Полтава, 2011. – 146 с.
26. Степанюк Л.М. Патолого-анатомічна діагностика трихуризу в свиней / Л.М. Степанюк, М.В. Утеченко, А.А. Антіпов // Тези доповідей державної наук. конф. студентів: "Аграрна наука - виробництву" (БНАУ, 11-12 квітня 2007 р.). - Біла Церква, 2007. – С.78–79.
27. Теніози-цистицеркози: навчальний посібник / Л.П. Артеменко, В.П. Гончаренко, Н.В. Букалова та ін.; за ред. Л.П. Артеменко. - Біла Церква, 2021. – 72 с.
28. Pathological and anatomical diagnosis of colibacteriosis in newborn calves / I.V. Papchenko, A.A. Antipov, V.P. Goncharenko et al. // III International Scientific and Practical Conference «New problems of science and ways of their solution» (April 4-5, 2023). - Paris, 2023 - Pp. 59–71, URL: <https://sconferences.com>
29. Pathological and anatomical diagnosis of dysentery in pigs / I. Papchenko, A. Antipov, V. Honcharenko, S. Bilyk, I. Tkachenko, S. Tkachenko // XIII International Scientific and Practical Conference «Modern science: actual problems», June 11-12, 2024, Manchester. UK. P 73-80.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

РОЗТИН ТА ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ СВИНЕЙ

І.В. Папченко, кандидат ветеринарних наук, доцент

А.А. Антіпов, кандидат ветеринарних наук, доцент

В.П. Гончаренко, кандидат ветеринарних наук, доцент

В.І. Джміль, кандидат ветеринарних наук, доцент

О.В. Омельчук, кандидат ветеринарних наук

І.П. Селих, викладачка спеціальних дисциплін

С.О. Палієнко, викладачка спеціальних дисциплін

Н.П. Середюк, спеціалістка вищої категорії спеціальних дисциплін

Здано до складання 25 04.2025 р. Підписано до друку 26 04.2025 р.

Формат 64х90 1/16.

Ум. др. арк. 11. Обліково-видавничих аркушів 9.

Наклад 300. Зам. 6898.

Папір офсетний. Друк офсетний.

Віддруковано в ТОВ „Білоцерківдрук”

09100, м. Біла Церква, бульвар Олександрійський, 22

тел. (045-63) 5-16-11